

Bibliothèque numérique

medic@

**Coquart, Jean-André - candidat /
Botentuit Langlois, Pierre-Mathurin -
président. - De varicibus**

1786.

***Paris : Typis Michaelis Lambert,
Regii Chirurgiae Collegii
necnon Academiae Typographi,
viâ Cithareâ,***

Cote : ms 2346, n°12

Licence ouverte. - Exemplaire numérisé: BIU Santé
(Paris)

Adresse permanente : http://www.biusante.parisdescartes.fr/histmed/medica/cote?ms02342_ms02346x05x0012

CELSISSIMO, POTENTISSIMO, ILLUSTRISSIMO VIRO
 LUDOVICO-MARIÆ-FLORENTIO
 DUCI DU CHATELET D'HARAUCOURT,
 REGIS ORDINUM EQUITI,
 EXERCITUUM PRÆFECTO GENERALI,
 PEDITUM COHORTIS PROTRIBUNO INSPECTORI,
 GENERALI TULLENSIS PROVINCIAE GUBERNATORI,
 NUPER APUD IMPERATOREM ET BRITANNIAE REGEM :

LEGATO, &c.

DICAT, VOVET, CONSECRAT

OBSEQUENTISSIMUS JOANNES ANDREAS
 COQUART.

DE VARICIBUS.

T H E S E S

ANATOMICO - CHIRURGICÆ.

QUEMADMODUM in rerum universitate inter varia mundi corpora veluti catena animadvertitur, cujus annulis omnia continentur; ita in homine qui mundi compendium & verè microcosmus vario sub respectu dici possit, certus quidam observatur ordo, quo continuo & perenni nexu omnia conjunguntur, & amico fœdere consociantur. Varias corporis partes sedulus aspice; varia ejus organa perscrutare: tantam inter illas relationem, tam necessarium inter hæc consensum à summâ

A

rerum creatrice Naturâ institutum agnosces, ut nullum suis functionibus vel minimùm deesse possit, quin statim & alia quoque vitientur, majorque deindè vel minor subsequatur fanitatis depravatio. Quod cùm in variarum quæ in humano corpore peraguntur actionum exercitio ubique pateat, tùm præcipuè in circulatione animadvertitur. Vel minimum temporis momentum omninò cesseret hæc functio; statim cessat vita quam cor per omne corpus, veluti motûs dispensator, spargere videtur. Sin autem aliquâ tantùm in parte interrumpatur, licèt accidentibus indè oriundis attentè Natura præcaverit, plurima tamen ingruunt mala. Hinc ex retardato venosi sanguinis cursu, versus inferiora præsertim Varices nascuntur: morbus quidem initio nullius ferè periculi, sed lapsu temporis ingravescens, & ita in pejus ruens negligentia, ut nî subveniat amica Chirurgi manus, ægrum ad perniciem deducere possit. De hoc dicturi malo, pauca quædam de venarum Anatomia præmittemus.

Systoles motu sanguis è cordis sinibus exprimitur, in arterias propellitur, arteriosum omne systema percurrit, & ad varias corporis partes deducitur: indè venarum radiculis reorbetur, à minoribus ramis in majores transit, ac tandem per cava & pulmonales venas ad auriculas cordis rursùs derivatur. Latex igitur purpureus & venarum & arteriarum cava alternis occupat, undè inter duplicem hunc vasorum ordinem, pariter continendo sanguini dicatum, maxima relatio, aliquâ tamen cum dissimilitudine, animadvertitur.

Venæ sunt, ut arteriæ, tubulorum cylindricorum & in singulâ quâque divisione decrefcentium series, quorum basis in corde ponitur, apex in omni corpore, hîc ubi desinunt venæ, quærendus est. Variis utique membranis, minùs tamen quàm in arteriarum fabricâ conspicuis instruuntur; quippe quæ sint

longè tenuiores, debiliores, & in telam cellulofam faciliùs reſolvantur. Aut potiùs nihil aliud ferè ſunt iſtæ membranæ, quæ pro diſtinctis habentur,quàm plures textûs cellularis lamellæ, plûs minùſve condenſatæ, quaſque perreptant omnis generis vaſa. Muſculares enim in venarum parietibus fibras agrè admodùm demonſtrari poſſe crediderimus; quod aliundè ratio- cinio probatur, quandoquidem non iisdem, ut arteriæ, motibus gaudeant (1).

Arteriis ampliiores & frequentiores ſunt venæ, ut videre eſt in corde, in pulmone, in artubus, &c. nec aliter eſſe poterat; cùm enim lentior ſit venoſi quàm arterioſi ſanguinis curſus, pluribus è fontibus reduci debet, ut eadem liquidi quantitas, eodem tempore dato, ad cor revehatur, ſicque juſtum in circulatione æquilibrium conſervetur, quod vaſorum conſenſus juvat.

Multùm inter Phyſiologicos diſputatum fuit an extremæ arteriæ in ſubtiliſſimas venarum radices continuarentur, an potiùs ſanguis in textu quodam celluloso ab arteriis deponeretur, minutiſſimis deindè venarum ramuſculis reſorbendus: ſed utrumque variis in corporis partibus identidem obtineri patet, ac proindè utramque opinionem, ſed neutram excluſivè amplectendam. Priorem enim manifeſtâ luce clariùs demonſtravit ars Ruifchiana, quæ liquores in arterias injectione propulſos per

(1) Non omnibus tamen motibus omnes orbantur venæ: cavæ nimirùm à refluxu ſanguinis ſubſiliunt: ubi vena arteriæ ſubjacenti propiùs inhæret, in ejus motuum partem venire videtur, quòd ſimul ſurſum deorſumque abripiatur: tandem & alius quibusdam venis proprius eſt motus, reſpirationi *iſochronus*, à derivatione ſanguinis in vaſa pulmonum per inſpirationem magis pervia, pendens: ſed hæc omnia à cauſâ venarum alienâ producuntur.

venas reduxit ; posterior in jecore, corporibus cavernosis, & alibi autopsiâ comprobatur. Ex venis igitur aliæ extremis inofculantur arteriis, aliæ in telam cellulosam desinunt. Sunt quæ à vasis minoribus nascuntur, sunt quarum origo in intimâ quorundam organorum structurâ quærenda est. Aliæ tandem aut in corporis cavitatibus, aut in ejus superficie aperiuntur, ibique in vasa inhalantia desinunt, quæ liquores exhalatos resorbent.

Quò magis à corde distant venæ, eò numerosiores, ut in arteriis, computantur rami, quorum alteruter, post divisionem, communi trunco minor est quidem, sed quorum lumen simul sumptum trunci cavum exsuperat. Et proindè nedùm à latiori spatio in angustius per arterias subeat sanguis, nedùm in venas ab angustiori in latius propellatur, contrarium sæpè pronuntiandum est, quandoquidem collecta in unum extremarum seu arteriarum seu venarum lumina, & aortæ & cavæ capacitatem vincere evidenter constet. Nihilominùs tamen æquabili forsan pressione & in majoribus truncis & in minutissimis arteriolis sanguis conteritur : nam quò propior cordis arteria, eò vividiori ejus actionis impetui objicitur in eâ contentus sanguis, sed eò faciliùs, præ majori globulorum numero, vim arteriæ parietum in se redeuntium effugit. Contrà verò, si longiùs à corde distet, tunc minor quidem actio cordis, sed major relativè ad sanguinis in eâ contenti quantitatem, vis arteriæ judicanda est. Finge enim unicum tantùm hâc permeare posse globulum : nonne undequaque illum prement arteriæ parietes ? Nonne proindè in eum efficacius agere poterunt ? Ex hoc alterno cordis & arteriarum motu sequitur sanguinem singulo quoque momento ab alterutrâ harum potentiâ comprimì. Modò enim ventriculorum actione propellitur, modò arteriarum parietibus ulteriùs urgetur, qui succedentibus sibi vicissim sanguinis undulis dilatantur, & deindè innatâ irritabilitate in sese

5

redeunt. Sed duplex illa vis percussioⁿis à corde, pressioⁿis ab arteriis pendens, quam utramque patitur sanguis arteriosus, jam cessat omninò in venis; earum enim parietes nullâ contractilitate gaudent, & motus cordis ad venosum usque sanguinem continuatus, ferè torus emoritur. Fluit tamen in venas sanguis, & per eos canales eâdem quantitate ad cor revehitur, quâ propellitur per arterias. Quomodò igitur, duabus his cessantibus causis, idem semper effectus habetur? Venarum valvulis, arteriarum viciniâ, motuque muscolari hæc faciliè solvitur quæstio. In singulâ quâque majorum venarum divisione interiùs animadvertuntur plicaturæ quædam, valvulæ (1) nuncupatæ, ita dispositæ, ut facilem sanguini in majores ramos aditum præbeant; refluxum verò in minores omninò prohibeant: appellente enim undâ sanguinis, ad venæ parietes adplicantur, & eâdem regrediente eriguntur, ad axim canal^{is} accedunt mutuò, & ostia ramulorum penitùs claudunt. Hinc pondus sanguinis in perpendicularibus truncis pro nihilo reputandum est. Valvulæ enim relabentes, ne superior sanguinis columna in inferiorem gravitet impediunt, usque dum ulteriùs progressa fuerit; deinceps protinùs iisdem ad venarum parietes adplica-

(1) In minoribus venis nullæ sunt valvulæ, nec immeritò. Multum abest enim quin eadem sit circulatio in majoribus & in minoribus vasis. In illis eundem semper cursum sequitur sanguis, in his varias subit vices, itque reditque alternis per eadem vasa; quod frequentissimæ hîc anastomoses faciliè permittunt, quodque prohibuissent valvulæ. In abdominis quoque venis, nempe in omni venæ portarum systemate, & aliis, prorsus desiderantur: sed valvulis hîc suppeditat musculorum abdominalium & diaphragmatis alterna contractio; uti videtur in cane cui, sospite vitâ, lato vulnere aperitur abdomen, cujusque venæ abdominales, sublato naturali hoc veluti cingulo, statim mirum in modum turgescunt.

tis, nova succedit sanguinis unda, quæ prioris locum obtrinet: ita sanguinis progressui nihil non faver, eidemque regredienti obstant omnia; ita demùm auxiliatrices causæ, quæ, hâc sublatâ dispositione, parùm valerent, sanguinem jugiter ad cor reducunt (1). Auxilium autem illud adest in motu musculari, in arteriarum viciniâ: inter musculos serpentes venæ eorum motibus agitantur, singulâ quâque vicinarum arteriarum systole & diastole subsiliunt, & ulterius semper promoventur purpurei laticis unda. Variis igitur illis causis propulsi omnes venosi sanguinis rivi in truncos conflunt lumine minores: ibi major resistantia, majorque proindè fluidi velocitas, uti videre est in amne cujus alveus prominentibus coercetur ripis, aut porius in salientibus hortorum aquis, quæ longè altius ex angustato quàm ex latiori luminis ostio protenduntur. Undè consequitur sanguinem qui in arteriis vi percussione propellitur, motu tantùm progressionis venas percurrere.

Vidimus ex Anatomia quot naturalibus præfidiis adjuvetur sanguinis per venas cursus: nihilominus sæpè fit ut variâ de causâ ibidem remoretur, nec ulterius progredi queat. Quod, si nullum in minoribus vasis incommodum affert, quòd undique pateant adaptæ multiplices anastomose viæ, quibus facilè derivatur sanguis (2), in majoribus fieri nequit, quin pro sanguinis hîc retenti quantitate, & ejusdem stagnationis diuturniori vel breviori tempore, plus minùsve sequatur mali. Proximum autem & frequentius judicandum est Varicum germinatio.

(1) Quanti momenti sit hæc ratio demonstrat ludicra & vulgaris experientia: cerealem spicam in inferiorem manicam, demissis aristis,ingere, & deindè variis indulge motibus; paulò post axillæ propior invenietur.

(2) Vid. not. superiorem, pag. 5.

Varix à Græcis *κίρπος* nuncupatus, definitur præternaturalis
(1) venarum tumor, à sanguine ibi coacervato oriundus.

Licet in omni corpore nasci possint Varices, inferiores tamen partes sæpiùs aggrediuntur, & crura, femora, aut infimum abdomen præsertim infestant, quòd nimirum ibi lentius circulet sanguis, difficiliùsque, contra proprium ascendens pondus, ad cor revehatur. Enimverò, quantulacunque naturali earundem partium dispositioni adjiciatur causa, brevi ingurgitantur, distenduntur venæ, stagnat sanguis, & Varices prodeunt. Hinc in gravidis, in obesis hominibus, in iis qui demissis pedibus assidue laborant, frequentissimi occurrunt. Hinc ubi primum in hepaticâ seu abdominali portarum-venâ sanguis impeditur, turgescunt hæmorrhoidales venæ, quæ ad Varices referendæ sunt.

Essentiâ, situ, figurâ, causâ, tempore, &c. differunt. Alii enim simplices, alii complicati; pro simplicibus habentur recentes, qui parùm dolent tumentque, levemque partibus noxam afferunt. Complicati dicuntur quos comitatur virus internum, dolor acerbus, durities, hæmorrhagia, aut aliud quodvis accidens grave. Sunt qui rotundos, sunt qui oblongos tumores æmulantur: illi ab externâ, hi causâ ab internâ pendent. Alii recentes, alii à longo tempore intumescunt. Quidam symptomatîci, quidam idiopathîci; plerique tument tantùm, identidem tamen aperiuntur, & redundantem sanguinem emittunt, aut etiam semel aperti jam non clauduntur, & in ulcera mali moris abeunt. Quæ omnes Va-

(1) Propè valvulas nodosi sæpè exoriuntur tumores, qui ex naturali partium dispositione sequuntur; nec pro morbo habendi sunt, nisi ità increcant, ut sanguinis circuitum remorentur.

ricum differentiæ, ut vera curandi methodus eligatur, sedulò perpendendæ.

Multùm quoque tùm ad prognosim tùm ad curationem confert causarum cognitio; quas si curiosiùs investigaveris, multiplices esse agnosces. Ac primò quidem, proxima seu immediata erit sanguinis intrà venas congestio, quæ fit ex eo quòd nimio impetu hùc propellatur, aut quòd debiliores ibi venarum parietes ejus impulsu sustinere nequeant. Hinc quidquid circulationem nimìd plùs accelerare, aut eandem quibusdam in partibus retardare, quidquid venarum resistantiam inæqualiter imminuere poterit, pro causâ remotâ seu prædisponente habebitur. Ex iis autem causis aliæ internæ sunt, aliæ externæ. Internis annumerantur Plethora & Cacochymia. Plethorâ redundat sanguis, violentiùs in vasorum parietes impingitur, qui tanto impulsui sustinendo impares, cedunt paulatim, dilatantur, amisso naturali tono in se redire nequeunt, & contentum sanguinem in varicosos tumores exurgere sinunt. Magis etiam ad ejusmodi tumores procreandos efficax peculiaris alicujus partis plethora. Sic in graviditate, in obesitate nimia, non tantùm generalis adest sanguinis redundantia, sed ab inferioribus partibus ejusdem redditus retardatio, undè frequentissimi tùm suboriuntur. Varices procreat Cacochymia, quòd spissior sanguis in venis retardetur. Externas tandem inter causas recensentur ictus, lapsus, nîsus violenti, contusiones, ligaturæ, compressio à tumore quolibet, à luxato membro, ab utero per graviditatem iliacas venas premente, &c.

Varicesprodit tumor obscuro-niger, nodosus, inæqualis, venarum directioni insistens, mollis si recens, à confirmatâ vetustate indurefcens, qui nec pulsat nec dolet ut plurimùm, evanescit impresso digito, sublato resurgit, inferioresque potissimùm corporis partes aggreditur.

His

His ab omni alio tumore signis secerni possunt Varices: sed varias quas supra enumeravimus species inter se ordinare tam in promptu nobis videtur, ut propria cuique signa referre super-
vacaneum foret; facillimè enim ex dictis simplices à complicatis, recentes ab inveteratis distinguuntur; & sic de cæteris erit.

Nullum plerùmque à Varicibus imminet periculum; ac proinde levioris momenti generaliter morbus pronuntiandus est. Nonnunquam tamen evenit ut funestum exitum habeant; quod ex eorum indole pendet. Varix simplex, recens, parvus, mollis, & ab externâ causâ oriundus, facili negotio curatur, aut cessante causâ, sponte evanescit (1). Contrà, complicatus, inveteratus, latè diffusus, indurescens, vitio quolibet aut perenni productus causâ, omnem quandòque sanationem respuit. Sunt etiam quos præ morbi diuturnitate aggredi nefas foret, quique ut gravioris morbi prophylaxis sedulo conservandi. Tales sunt quos critici morbi effectus esse judicaveris. Tandem, ut experienciâ constat, in juventute & adultâ ætate facilius, in senectute vix ac ne vix quidem sanantur.

Ut prognosis, ita curatio ex peculiari Varicum specie instituenda. In casu simplici ad sanationem sæpè sufficit corroborantium, adstringentium usus. Si crura aggrediantur, noctu diùque induentur tibialia è caninâ pelle confuta, seu perones ex quolibet duriori panno confecti, & ligulâ alternis hinc & inde foraminulis anteriùs insertâ adstricti. Debilitatum naturalem vasorum tonum supplet hoc Artis cingulum; & paulatim in pris-

(1) Sic Varices qui ex graviditate nascuntur, post partum, nullo adhibito remedio, spontè dilabuntur; utero enim vacuo, nec jam iliacas premente, sanguinis regressui nihil obstat, & venarum olim dilatatus in se redit canal.

tinum statum redeunt venæ. Situs partis idoneus ad curationem quoque maximè necessarius; & talis erit qualis ad regressum sanguinis promptior videbitur. Sic in crurum Varicibus multum proderit, si assidue lectulo decumbat æger, aut ita sedeat, ut pedes femoribus altiores habeat. Quædam etiam alia non omittentur, ut victus tennis, potus diluentes, ac præsertim frequens sanguinis missio, quæ utique sanationi plurimum favet. Si vitium quodvis adsit internum, propriis mediis rite debellandum erit; quandiu enim aliquo sanguis morbo inficietur, nihil unquam proficiet localis, uti vocant, mali curatio.

Hæc est eligenda curandi methodus, ubi propriam elasticitatem, naturalemque tonum nondum omnino amiserunt venæ. Sin autem mirum in modum intumuerunt, & rupturam minitantur; si tanta est earum parietum dilatatio, ut jamjam in sese redire nequitiam possint; si dolores sint acerrimi; si tumor indurescat; si in carcinoma aut mali moris ulcus mox abiturus videatur, frustra tentarentur quæ modò suasimus; & ad efficaciorum Chirurgiam confugiendum est, quæ varia itidem offert præsidia, incisionem nempe, resectionem & adustionem. Incisio *κροτοτομία* Græcis dicta, sic instituitur: per admotum phlebotomum inciditur Varix, crassoque sanguine ad octo vel duodecim uncias, pro vario ægri habitu emissio, linamentis carptis gnauiter plaga contegitur, fasciâ decenter superinjectâ (1). Deindè variæ cautiones quas superius præscripsimus, sedulo adhibebuntur. Operoso magis resectionis methodus; sed in gravissimæ casu unica superest salutis anchora. Tunc igitur cutis super tumorem inciditur, vena distenta undique à cellulosâ telâ & vicinis partibus expeditur, &

(1) Heist. Inst. Chir. p. 1102.

filo tùm suprà morbum, tùm infrà constricta, inter utramque ligaturam rescinditur (1). Aduſtio duplici modo, vel actuali vel potentiâ cauterio peragitur, quam sic celebrandam præcepit Celsus lib. 7 cap. 31. *Cutis super inciditur. Tùm patefacta vena tenui & reſuſo ferramento candente modicè premitur, vitaturque ne plagæ ipſius oræ adurantur.* Hanc methodum ut potè crudeliorem prorsùs rejicimus; potentiâ tamen cauterium in minoribus Varicibus, qui nullo alio modo curari poſſent, (sed debitis ſemper adhibitis cautionibus) tentandum non negamus. Quidam tandem ſunt Varices qui vel præ majori mole, vetuſtate & numero, vel quia majus malum arcent, (2) neutiſquam, ut diximus, ſanandi ſunt. Satisque ſe feciſſe putabit Chirurgus, ſi generalia tantùm præſcripſerit remedia, & quidquid ſanguinis impetum augere poſſet, accuratè præcaverit.

(1) Heiſt. ibid.

(2) Ex Varicibus ſuppreſſis maxima naſcuntur aliquandò accidentia. Vid. Hypp. ſect. 6. aphor. 21. Galen. comment. 6. in libr. 6. Hypp. Experienciâ conſtat multos imprudenter ex Varicibus ſanatos gangrenâ tabuiſſe. Vid. Guy de Chauliac, t. I. p. 1551, &c.

HAS THESES, Deo juvante, & præſide M. PETRO-MATHURINO BOTENTUIT LANGLOIS, Artium & Chirurgiæ Magiſtro, ſcholarum Moderatore, antiquo ſcholæ practiciæ Profeſſore, Regiæ Chirurgorum Academiæ Socio, in Supremo Senatu Patrono, tueri conabitur JOANNES-ANDREAS COQUART, Pariſinus, in alimâ Univerſitatè Pariſienſi Ar-

cium Liberalium Magister, nuper in magno Parisiensi Nosocomio, dicto l'Hôtel-Dieu, Chirurgus internus, in Facultate medicâ Universitatis Valentina Doctor, Theseos Auditor.

Die Sabbati 9^a mensis Septembris, anno 1786, à sesqui-secundâ post meridiem ad septimam.

PARISIIS,
IN REGIIS CHIRURGORUM SCHOLIS,
PRO ACTU PUBLICO,
ET
MAGISTERII LAUREA.

Typis MICHAELIS LAMBERT, Regii Chirurgiæ
Collegii, necnon Academiæ Typographi, viâ Cythareâ.

M. DCC. LXXXVI.